

ՀԱՇԱՍԵՂԱՆՆԵՐԸ

ՀԻՆ ՀՐԷԻՑ ՍՕՏ

Հասանելիները շատ հին են՝ մարդկային պատմութեան չափ։ Առաջին մանկուտ անտէջ առաւմաստիւրութեան մէջ, խօսինք համառօտիւ չըբէդից ձաւածամեծիւն, կերակրոց ծնակկեծիւն, Սեղոմբ բազմեղև կերպիւն և ձաւահեղմեծիւն այլ եւ այլ ծնակկեծիւն մասին։

1. Հնոցմամեծիւն. — Ճաշերը ցոյց տաւող երբայական բառերը չունին ժամերը հնչող ա եւ հնչրիտ բացատրութիւն։ Սուրբ Գրքը կը յիշատակէ կեօտումն ճւ երկկոյեան սեղանները (Մննդ. ԺԷ. 8. ԺԺ. 1. 3. Հուսթ Բ. 14. Գ. 7)։ Հաւատարմապէս կարեորութիւն աւելէին այս երկու զըլխաւոր սեղանները, վառնդի այդ երկուքին ալ հրաւէրներ կ'ըլլային (Ղուկ. ԺԲ. 12)։ Յարուցեալ Փրկիչը Տիբերական Մովի եզերքը հալ մը պատրաստեց իր աշակերտներուն, որոնք աշխատած էին ամբողջ գիշերը (Յովն. ԻԱ. 9-12)։ Նոյնպէս սուրբ Ստեփաննոս անտիքեաց եւ պտուղիքի թղկնիկէն (Մատթ. ԻԱ. 18-19)։ Արեւելքի մէջ, սակայն, քիչ հ'ուտն սովորաբար կ'ստորէին մէջը վրանարեանկող զաւակիկ մը եւ ստորէլ' առանց հացի։ Վարժարաններու մէջ նոյն իսկ ապաքը բնաւ չեն խորհրդ առնուան նախահաշի մասին։ Կը թուի թէ ի հնումն Հրեաները ժռած կալ էին կէսօրէ առաջ։ Կը կարգանք փողովողի Գրքի մէջ. «Վա՛յ քեզ, քաղա՛ք, սրոյ թագաւոր քո մանկն մը եւ իշխանք քո ընդ թաղաւորս առնեն»։ Եւ սակայն կէսօրէ առաջ բան մը չուտելը ծոմագահութիւն չէր համարուել։

2. Կերակրոց ձեւակկեծիւն. — Անպատիւն մէջ երբայցիք կարօտցան Եփպոսի կերակուրները — միտի կաթնամիտ, հաց, ձուկ, վարունդ, սիւր, պրտա՛ս, սոր, զորս առաւօրեան կը վայելէին Գնեսի երկրին մէջ (Ելք. ԺԶ. 5)։ Հասնելով Գաղեստին, որ արդիւնաբերութեան հոգմէ միշակ երկրի մըն էր, անտէջ սակաւապետ եղան, ինչպէս էին նահապետական շրջանի իրենց նախահայրերը։ Սակայն Հրեաները կը սիրէին կերակուրները համեմալ ոչ միայն աղով, այլ նաեւ չամանով, դինձով, անխնոխով, անսնոխով, փրկեալ նայով ու կապալարով։ Իրենց հաշուարկը կը կազմէին՝ հաց, աղած ձուկ, կաթնեղէններ, ձու

և բանջարեղէններ։ Միայն հարուստներու բաժինն էր մսեղէնը։

3. Սեղոմբ բազմելու կերպը. — Ճաշէն առաջ ձեռքերնին կը լռային՝ ոչ միայն իբրեւ պայման օրինական մաքրութեան, այլ նաեւ որովհետեւ տաւոր մատերը պատառաքաղի տեղ կը ծառայէին։ Ընտանիքին հայրը սեղանը կը սկսէր ու կը վերջացնէր աղօթքով մը, որ սովորական օրերը կարճ կ'ըլլար։ Իսկ շաբաթի եւ տոնեղև նախընթաց օրերը՝ երկար։ Այս վերջին պարագային զատ պատ աղօթքներ կային հացին և միսին եւ կերակուրի այլ եւ այլ տեսակներուն համար։ Օրինաց վարդապետներուն համաձայն՝ այն որ կը մտնայ աղօթքի սեղանի ատին, պարտաւոր է յետոյ աղօթել՝ ցորձափ տակաւին ստամոքսին մէջ եւ կերակուրը։

Առաջինը սովորութիւն էր նստած հաշիլ, բայց ետքէն սկսան տարածուիլ բազմոյններու կամ սիւսններու վրայ, մանաւանդ բարեկեցիկ ընտանիքներու մէջ։ Կերակուրները կը մատուցուէին սեղանի մը վրայ։

Հացը, որ պէտք էր ըլլար շատ նուրբ և տաքածուն ու կաղուղ՝ յարեւմտեան այսօրուան Արարներու լռաւորին, թէ՛ պնակի եւ թէ զգալի տեղ կը ծառայէր, ատուղ կ'առնէին կերակուրը միակ մանան եւ, ուսկից կ'առնէին ըստը սեղանակիցները միմեան։ Ինչպէս չկար պատառաքալ, նմաւ նապէս չկար ոչ զանակ կամ ուրիշ ուէ հործիք. ձեռքերով կը կատարէին անտէջ պաշտօնը։ Անքիւնի մէջ, կը զրէ ուղեգիր մը, անկն ոք իր մատերը կը պոքածէ և ուղեղակի ընդհանուրի ամառնէն կ'առնէ իր պատառ ու ըրնին կը տանի այնպիսի պատահաւոր ձեւով մը՝ որ բնաւ ձեռնեղութիւն չ'ըներ միւս սեղանակիցներու առջինի մասին։

4. Հնոցմեղմեծիւնու այլիւայլ ձեւակկեղև. — Սովորաբար ընտանեկան սեղանով մը կ'առարտէր թիվատութեան արարողութիւնը։ Այն Հրեաները որ խաղաղական զոհ մը ընծայած էին՝ պարտաւոր էին քահանային թողուլ զօրաւած կենդանիին աջ վիտալը, կուծքը եւ մէկ ուսը։ Միացեալով նոյն օրն իսկ հաշուեղան մը կը կազմէին։ Դարձեալ հաշուեղան մը կը պատրաստէին իրենց բերքերու տասանորդները ընծայաբերելէ յետոյ։ Սեղան մըն ալ կը պատրաստէին ի յիշատակ մեռելոց, բայց ոչ կապալատ հեծմաններու նման, որոնք մեռեալներուն կ'ընծայէին կերակուրները։ Ամենէն աւելի հանդիսաւոր էր զատկական ընթիքի սեղանը՝ անոր հետ կապուած օրինական ծէսերուն պատճառաւ(*)։

Հայացոյց՝ Մ. Ս. Ն.

(*) Զատկական ընթիքի նկարագրութիւնը տես ՍԻՌՆ 1932, Զ. Տարի, հրետ 101։